

NAJWYŻSZA IZBA KONTROLI
Delegatura w Katowicach

LKA.410.003.05.2019

Pani
Justyna Karaś
Kierownik Środowiskowego Domu Samopomocy
dla Osób z Zaburzeniami Psychicznymi „Salve”
w Sosnowcu
ul. Teofila Lenartowicza 73
41-219 Sosnowiec

WYSTĄPIENIE POKONTROLNE

P/19/089 – Pomoc państwa realizowana w formie środowiskowych domów samopomocy udzielana osobom z zaburzeniami psychicznymi

I. Dane identyfikacyjne

Jednostka kontrolowana	Środowiskowy Dom Samopomocy dla osób z zaburzeniami psychicznymi „Salve”, ul. Teofila Lenartowicza 73, 41-219 Sosnowiec ¹
Kierownik jednostki kontrolowanej	Justyna Karaś, Kierownik ŚDS „Salve” ² , zajmująca stanowisko p.o. Kierownika ŚDS „Salve” od dnia 1 kwietnia 2016 r., a od dnia 1 lipca 2016 r. stanowisko Kierownika placówki. W okresie objętym kontrolą funkcję kierownika jednostki poprzednio pełniła Dorota Kuszper, p.o. Kierownika ŚDS „Salve” w okresie od 1 grudnia 2015 r. do 31 marca 2016 r. <p style="text-align: right;">(akta kontroli str. 2-6)</p>
Zakres przedmiotowy kontroli	<ol style="list-style-type: none">1. Wykorzystanie środków na funkcjonowanie ŚDS2. Spełnianie przez ŚDS standardów usług świadczonych na rzecz osób z zaburzeniami psychicznymi oraz zgodność realizowanych zadań z obowiązującymi przepisami
Okres objęty kontrolą	2016 – 2019 (do dnia zakończenia kontroli, tj. 20 lutego 2019 r.)
Podstawa prawna podjęcia kontroli	Art. 2 ust. 2 ustawy z dnia 23 grudnia 1994 r. o Najwyższej Izbie Kontroli ³
Jednostka przeprowadzająca kontrolę	Najwyższa Izba Kontroli Delegatura w Katowicach
Kontroler	Michał Nowak, starszy inspektor kontroli państwowej, upoważnienie do kontroli nr LKA/38/2019 z 15 stycznia 2019 r. <p style="text-align: right;">(akta kontroli str. 1)</p>

¹ Dalej jako *ŚDS lub Placówka*.

² Dalej jako *Kierownik ŚDS lub Kierownik Placówki*.

³ Dz. U. z 2017 r. poz. 524 ze zm., dalej: ustawa o NIK

II. Ocena ogólna⁴ kontrolowanej działalności

OCENA OGÓLNA

Najwyższa Izba Kontroli ocenia pozytywnie świadczenie przez ŚDS usług osobom z zaburzeniami psychicznymi.

Uzasadnienie oceny ogólnej

ŚDS wykorzystał dotacje otrzymane od Wojewody Śląskiego⁵ zgodnie z ich przeznaczeniem. Dane przedstawiane *Wojewodzie* w comiesięcznych „Informacjach o liczbie osób korzystających z usług ośrodka wsparcia – środowiskowego domu samopomocy dla osób z zaburzeniami psychicznymi”⁶ były zgodne z liczbą decyzji administracyjnych, przyznających prawo do korzystania z usług *Placówki*. Zamówienia publiczne udzielane przez ŚDS były realizowane zgodnie z obowiązującymi przepisami oraz opłacone w terminie. Budynek ŚDS spełniał wymogi § 18 rozporządzenia Ministra Pracy i Polityki Społecznej z dnia 9 grudnia 2010 r. w sprawie środowiskowych domów samopomocy⁷, w szczególności w zakresie braku barier architektonicznych i zapewnienia udogodnień dla osób niepełnosprawnych.

Placówka posiadała opracowane regulacje określające jej funkcjonowanie, wskazane w § 4 ust 1 *Rozporządzenia ws. ŚDS*. Regulamin organizacyjny, program działalności domu⁸ i plan pracy na każdy rok objęty kontrolą zostały uzgodnione z *Wojewodą* i zatwierdzone przez jednostkę prowadzącą. W obiekcie ŚDS przeprowadzane wymagane przepisami art. 62 ust. 1 pkt 1 i 2 ustawy z dnia 7 lipca 1994 r. *Prawo budowlane*⁹ przeglądy. Fakt ich przeprowadzenia dokumentowano w książce obiektu budowlanego. Wskaźnik zatrudnienia, kwalifikacje pracowników oraz częstotliwość organizowania szkoleń dla pracowników były zgodne z wymogami *Rozporządzenia ws. ŚDS*, tak jak usługi świadczone przez jednostkę dla uczestników. *Placówka* składała roczne sprawozdania w wyznaczonym terminie oraz aktywnie współpracowała w zakresie integracji społecznej podopiecznych z ośrodkami pomocy społecznej, podmiotami systemu opieki zdrowotnej, OHP, organizacjami pozarządowymi, ośrodkami kultury i organizacjami kulturalno – rozrywkowymi, a także placówkami oświatowymi.

III. Opis ustalonego stanu faktycznego oraz oceny częściowej¹⁰ kontrolowanej działalności

OBSZAR

1. Wykorzystanie środków na funkcjonowanie ŚDS

Opis stanu faktycznego

W latach objętych kontrolą *Placówka* funkcjonowała jako samodzielna jednostka budżetowa Miasta Sosnowca podlegająca Prezydentowi. Obszarem jej działalności

⁴ Najwyższa Izba Kontroli formułuje ocenę ogólną jako ocenę pozytywną, ocenę negatywną albo ocenę w formie opisowej.

⁵ Dalej jako *Wojewoda*.

⁶ Dalej jako *Meldunki*.

⁷ Dz. U. Nr. 238, poz. 1586 ze zm., dalej jako *Rozporządzenie ws. śds*.

⁸ Dla każdego typu domu (Typ A, B i C), zgodnie z § 4 ust 3 *Rozporządzenia ws. ŚDS*.

⁹ Dz. U. z 2018 r., poz. 1202 ze zm. Dalej jako *Prawo budowlane*.

¹⁰ Oceny częściowe to oceny działalności w poszczególnych obszarach badań kontrolnych. Ocena częściowa może być sformułowana jako ocena pozytywna, ocena negatywna albo ocena w formie opisowej.

był teren Miasta Sosnowca, a siedzibą – nieruchomości położona w Sosnowcu przy ul. Lenartowicza 73 wynajmowana od Przedsiębiorstwa Komunikacji Miejskiej Sp. z o.o. w Sosnowcu¹¹.

(akta kontroli str. 8-29, 33-34)

a) W kontrolowanym okresie *Placówka* otrzymała dotacje celowe od *Wojewody* wyłącznie na pokrycie bieżących kosztów prowadzenia działalności. Wyniosły one:

- w 2016 r.: 910 424,00 zł;
- w 2017 r.: 904 084,00 zł;
- w 2018 r.: 998 816,40 zł.

Każdorazowo dotacje były wykorzystywane w pełnej wysokości.

(akta kontroli str. 452, 454, 472, 474, 488, 490, 500, 503, 870, 872, 874-882)

Liczba osób korzystających z usług *ŚDS* uzgadniana była w oparciu o liczbę decyzji administracyjnych, przyznających prawo do korzystania z usług *Placówki*, wydanych przez upoważnionych pracowników Miejskiego Ośrodka Pomocy Społecznej w Sosnowcu¹² z upoważnienia Prezydenta Miasta. Pracownik jednostki kontrolowanej, na podstawie telefonicznych uzgodnień z pracownikiem *MOPS*, sporządzał wstępną listę decyzji. Ostateczne zatwierdzenie liczby osób w *meldunku* następowało w *MOPS*. Pracownik jednostki oraz *MOPS* potwierdzali podpisem uzgodnioną liczbę osób. Uzgodniony *meldunek* przekazywany był do Wydziału Polityki Społecznej Urzędu Miejskiego w Sosnowcu. Z wydziału informacja przekazywana była do Urzędu Wojewódzkiego w Katowicach, który na tej podstawie przekazywał dotację miesięczną. Dotacja przekazywana była do Wydziału Budżetu Miasta Sosnowca. Następnie Wydział Budżetu przesyłał środki na rachunek *Placówki*.

Do szczegółowego badania prawidłowości wyliczania miesięcznej kwoty dotacji na pokrycie bieżących kosztów prowadzenia *ŚDS* oraz zgodności liczby uczestników z deklarowaną, wybrano 15 miesięcznych *meldunków* o wykorzystaniu miejsc w placówce (po pięć z lat 2016-2018¹³). Otrzymywane w latach 2016-2018 przez *Placówkę* ww. transze dotacji, naliczone były jako iloczyn ustalonej przez *Wojewodę* kwoty dotacji na jednego uczestnika i liczby decyzji przyznających prawo do korzystania z usług ośrodka, jednak nie większej niż ustalona z *Wojewodą* liczba miejsc utworzonych w *ŚDS*. Transze dotacji były zgodne z danymi zawartymi w miesięcznych raportach i w poszczególnych latach wynosiły:

- w 2016 r.: w styczniu 60 decyzji przyznających prawo do korzystania z usług razy 1 140,00 zł (kwota dotacji na jednego uczestnika wyliczona na podstawie wskaźnika obowiązującego do sporządzenia planu na rok 2016), dopłata za styczeń została przekazana w dniu 19 lutego 2016 r.; w kwietniu, czerwcu i sierpniu, po 60 decyzji przyznających prawo do korzystania z usług razy 1 268,00 zł; w listopadzie – 58 decyzji przyznających prawo do korzystania z usług razy 1 268,00 zł;

¹¹ Na podstawie umowy najmu Nr 66/99 z dnia 16 grudnia 1999 r., aneksowanej w dniach 17 października 2001 r., 25 czerwca 2003 r., 24 kwietnia 2011 r., 23 grudnia 2013 r. i 13 maja 2015 r.

¹² Dalej jako *MOPS*.

¹³ Styczeń, kwiecień, czerwiec, sierpień, listopad 2016 r.; luty, kwiecień, czerwiec, wrzesień, grudzień 2017 r.; luty, kwiecień, lipiec, wrzesień, grudzień 2018 r.

- w 2017 r.: w lutym 58 decyzji przyznających prawo do korzystania z usług razy 1 268,00 zł, w kwietniu, czerwcu, wrześniu i grudniu po 60 decyzji przyznających prawo do korzystania z usług razy 1 268,00 zł;

- w 2018 r.: w lutym 56 decyzji przyznających prawo do korzystania z usług razy 1 458,20 zł, w kwietniu 58 decyzji przyznających prawo do korzystania z usług razy 1 458,20 zł, w lipcu 52 decyzje przyznające prawo do korzystania z usług razy 1 458,20 zł, we wrześniu 55 decyzji przyznających prawo do korzystania z usług razy 1 458,20 zł, w grudniu 58 decyzji przyznających prawo do korzystania z usług razy 1 612,30 zł.

Liczba uczestników ŚDS uprawnionych do korzystania z jego pomocy, wynikająca z rejestru decyzji MOPS, jak i średnia frekwencja wynikająca z list obecności¹⁴, były zgodne z miesięcznymi *meldunkami* przekazywanymi Wojewodzie za pośrednictwem Urzędu Miasta Sosnowca, co zostało zweryfikowane na podstawie list obecności, rejestru decyzji i wybranych do badania 15 *meldunków*.

(akta kontroli str. 529, 532-533, 546-603, 1040, 1043-1045)

b) W kontrolowanym okresie placówka udzieliła łącznie 16 zamówień publicznych, z tego trzy w 2016 r., siedem w 2017 r. i sześć w 2018 r. (wszystkie na podstawie art. 4 pkt 8 ustawy z dnia 29 stycznia 2004 r. *Prawo zamówień publicznych*¹⁵). Do szczegółowego badania wybrano trzy najwyższe kwotowo zamówienia¹⁶. Badanie wykazało, iż każde z postępowań zostało przeprowadzone zgodnie z obowiązującym w *Placówce Regulaminem udzielania zamówień publicznych o wartości nieprzekraczającej kwoty wskazanej w art. 4 pkt 8 ustawy – prawo zamówień publicznych*¹⁷ oraz opłacone terminowo i w kwotach wynikających z wystawionych faktur.

(akta kontroli str. 604-805)

Oględziny obiektu wykazały, iż spełniał on wymogi *Rozporządzenia ws. śds* dotyczące:

- usytuowania obiektu w miejscu zapewniającym bezpieczeństwo i spokój uczestników zajęć,
- zapewnienia powierzchni użytkowej nie mniejszej niż osiem m² na jednego uczestnika oraz braku barier architektonicznych,
- wyposażenia obiektu w udogodnienia umożliwiające funkcjonowanie osobom niepełnosprawnym,
- zapewnienia w obiekcie pomieszczeń wyposażonych w meble, sprzęty niezbędne do prowadzonych w nich zajęć (w tym: sali ogólnej umożliwiającej spotkanie się uczestników zajęć i ich rodzin, co najmniej dwóch wielofunkcyjnych pomieszczeń do prowadzenia działalności wspierającej, aktywizującej i rehabilitacyjnej, między innymi w formie treningów, pokoju do indywidualnego

¹⁴ Dane dot. średniej frekwencji podawano w *meldunkach* do maja 2018 r. włącznie. Od czerwca 2018 r. zamiast wspomnianej informacji podawano informacje o liczbie osób z autyzmem i niepełnosprawnością sprzężoną. Nowy wzór *meldunku Placówka* otrzymała od Miejskiego Ośrodka Pomocy Społecznej w Sosnowcu.

¹⁵ Dz. U. z 2018 r. poz 1986 ze zm.

¹⁶ „Wykonanie instalacji i konfiguracji monitoringu” – rok 2016, 11.483,00 zł netto; „Kompleksowa obsługa informatyczna” – rok 2017 – 14.238,00 zł netto; „Usługa codziennego sprzątnia pomieszczeń ŚDS Salve” – rok 2018 – 13.530,00 zł netto.

¹⁷ Wprowadzonym Zarządzeniem wewnętrznym nr 6/2016 *Kierownika ŚDS* z dnia 10 października 2016 r.

poradnictwa psychologicznego, socjalnego, pedagogicznego lub logopedycznego, a także osobnego pokoju wyciszenia, wydzielonego pomieszczenia kuchennego z niezbędnymi urządzeniami i sprzętem gospodarstwa domowego, pełniącego funkcję pracowni kulinarnej, jadalni mogącej ponadto pełnić funkcję klubu lub sali aktywizacji i terapii zajęciowej lub pomieszczenia do terapii ruchowej, łazienki wyposażonej w natrysk lub wannę, co najmniej dwóch toalet, osobno dla kobiet i mężczyzn oraz toalety dla personelu);

- wyposażenia obiektu w sprzęty odpowiednie do realizacji zadań wspierająco-aktywizujących (sprzęt do treningu samoobsługi i zaradności życiowej, w tym pralkę automatyczną, żelazko, deskę do prasowania, suszarkę do włosów i inne sprzęty w zależności od rodzaju prowadzonej terapii, a także sprzęt sportowo-rekreacyjny, sprzęt komputerowy i muzyczny, tv-audio-video).

(akta kontroli str. 806-868)

Stwierdzone
nieprawidłowości

W działalności kontrolowanej jednostki, w przedstawionym wyżej zakresie nie stwierdzono nieprawidłowości.

OCENA CZĄSTKOWA

Dotacje otrzymane od *Wojewody* zostały wykorzystane zgodnie z przeznaczeniem. Dane przedstawiane *Wojewodzie* w comiesięcznych *meldunkach* były zgodne z liczbą decyzji przyznających usługi w *Placówce*. Zamówienia publiczne udzielane przez *ŚDS* były realizowane zgodnie z obowiązującymi przepisami oraz opłacone w terminie. Budynek *ŚDS* spełniał wymogi §18 *Rozporządzenia ws. śds.*

OBSZAR

2. Spełnianie przez *ŚDS* standardów usług świadczonych na rzecz osób z zaburzeniami psychicznymi oraz zgodność realizowanych zadań z obowiązującymi przepisami

Opis stanu
faktycznego

a) Zgodnie z Regulaminem Organizacyjnym *ŚDS* obowiązującym w badanym okresie¹⁸, Placówka funkcjonowała jako dzienny ośrodek wsparcia dla osób z zaburzeniami psychicznymi typu A¹⁹, B²⁰ i C²¹, przeznaczony dla 60 dorosłych osób – kobiet i mężczyzn, co było zgodne z § 5 *Rozporządzenia ws. śds.*

¹⁸ Zatwierdzonym Zarządzeniem Nr 992 Prezydenta Miasta Sosnowca z dnia 12 października 2015 r. w sprawie zatwierdzenia Regulaminu Organizacyjnego Środowiskowego Domu Samopomocy dla Osób z Zaburzeniami Psychicznymi „SALVE” w Sosnowcu, zmienionym Zarządzeniem Nr 737 Prezydenta Miasta Sosnowca z dnia 23 października 2017 r. w sprawie zmiany załącznika do Regulaminu Organizacyjnego Środowiskowego Domu Samopomocy dla Osób z Zaburzeniami Psychicznymi „SALVE” przy ul. Lenartowicza 73 w Sosnowcu stanowiącego załącznik do Zarządzenia Nr 992 Prezydenta Miasta Sosnowca z dnia 12 października 2015 r. w sprawie zatwierdzenia Regulaminu Organizacyjnego Środowiskowego Domu Samopomocy dla Osób z Zaburzeniami Psychicznymi „SALVE” w Sosnowcu. Dalej jako Regulamin Organizacyjny.

¹⁹ Dom typu A – przeznaczony jest dla osób przewlekle psychicznie chorych, które nie wymagają leczenia szpitalnego.

²⁰ Dom typu B – przeznaczony jest dla osób upośledzonych umysłowo w stopniu głębokim, znacznym lub umiarkowanym, a także osób z lekkim upośledzeniem umysłowym, gdy jednocześnie występują inne zaburzenia, zwłaszcza neurologiczne, które w wyniku upośledzenia niektórych funkcji organizmu lub zdolności adaptacyjnych wymagają pomocy w powrocie do życia w środowisku rodzinnym i społecznym w celu zwiększenia zaradności i samodzielności życiowej, a także ich integracji społecznej.

²¹ Dom typu C – przeznaczony jest dla osób wykazujących inne przewlekle zaburzenia czynności psychicznych, w tym zaburzenia psychiczne organiczne, zaburzenia osobowości i zachowania, zaburzenia nastroju oraz zaburzenia nerwicowe, związane ze stresem i pod postacią somatyczną.

Liczba osób korzystających z usług *Placówki* wyniosła: 79 w 2016 r., 77 w 2017 r. i 71 w 2018 r. Stan osób na początek i koniec roku 2016, 2017 i 2018 wyniósł, odpowiednio: 60 i 61 osób, 56 i 59 osób oraz 54 i 58 osób, a na początek 2019 r. – 54 osoby.

Liczba osób korzystających z *ŚDS* w poszczególnych miesiącach okresu objętego kontrolą wyniosła:

- w 2016 r. (styczeń – grudzień odpowiednio): 62, 64, 64, 64, 63, 63, 62, 60, 64, 61, 58, 61;

- w 2017 r. (styczeń – grudzień odpowiednio): 56, 58, 59, 60, 62, 61, 61, 62, 61, 61, 60, 60;

- w 2018 r. (styczeń – grudzień odpowiednio): 56, 57, 57, 58, 57, 57, 52, 51, 55, 55, 57, 58;

- 2019 r. (styczeń): 54.

Struktura wiekowa podopiecznych *Placówki* na koniec lat 2016-2018 przedstawiała się następująco:

- na dzień 31 grudnia 2016 r.: do 25 lat – 2 osoby; 25-35 lat – 15 osób; 35-50 lat – 21 osób; powyżej 50 lat – 23 osoby;

- na dzień 31 grudnia 2017 r.: do 25 lat – 2 osoby; 25-35 lat – 16 osób; 35-50 lat – 21 osób; powyżej 50 lat – 21 osób;

- na dzień 31 grudnia 2018 r.: do 25 lat – 2 osoby; 25-35 lat – 10 osób; 35-50 lat – 23 osoby; powyżej 50 lat – 23 osoby.

Placówka była czynna od poniedziałku do piątku w godzinach od 7.30 do 15.30. *Regulamin Organizacyjny* dopuszczał możliwość wydłużenia godzin pracy w zależności od potrzeb uczestników i możliwości organizacyjnych i finansowych *Placówki*. Czas organizowania zajęć dla podopiecznych *ŚDS* wynosił sześć godzin dziennie. Dwie godziny pozostające poza czasem zajęć dla uczestników przeznaczane były na czynności porządkowo-organizacyjne – organizację stanowisk pracy, prowadzenie właściwej dokumentacji i inne działania.

(akta kontroli str. 62, 72-74, 76, 834, 869-870, 872-873)

b) *Placówka* posiadała podstawowe dokumenty, określające jej funkcjonowanie, takie jak: Statut, *Regulamin Organizacyjny*, program działalności domu (dla każdego typu domu – Typ A, B i C) oraz plany pracy na każdy rok objęty kontrolą. *Regulamin Organizacyjny*, program działalności i plany pracy zostały opracowane w uzgodnieniu z *Wojewodą* i zatwierdzone przez jednostkę prowadzącą.

Dla budynku będącego siedzibą *ŚDS* prowadzono książkę obiektu budowlanego. Przeglądy okresowe obiektu: kontrole przewodów kominowych dymowych, spalinowych, wentylacyjnych²², przeglądy okresowe roczne²³, zgodnie z art. 62 ust. 1 pkt 1 *Prawa budowlanego*, pomiary skuteczności ochrony przeciwporażeniowej w instalacjach elektrycznych z zabezpieczeniami nadprądowymi²⁴, okresowa pięcioletnia i roczna kontrola stanu technicznego budynku, zgodnie z art. 62 ust. 1 pkt 2 *Prawa budowlanego*, były przeprowadzane

²² Luty 2016 r., luty 2017 r., luty 2018 r.

²³ Maj 2016 r., maj 2017 r., maj 2018 r.

²⁴ 2 listopada 2016 r. – Kontrola pięcioletnia.

terminowo. Fakt przeprowadzenia wspomnianych kontroli został rzetelnie odnotowany w książce obiektu.

(akta kontroli str. 30-237, 500, 507, 883-922)

c) Stan zatrudnienia w ŚDS na koniec poszczególnych lat okresu objętego kontrolą wynosił:

- na 31 grudnia 2016 r. - 13 osób (Kierownik ŚDS – 1 osoba – cały etat; główny księgowy – 1 osoba – $\frac{3}{4}$ etatu; pomoc administracyjna – 1 osoba – cały etat; psycholog – 2 osoby – 2 x cały etat; terapeuci – 7 osób – 7 x cały etat; pedagog – 1 osoba – cały etat);

- na 31 grudnia 2017 r. - 13 osób (Kierownik ŚDS – 1 osoba – cały etat; główny księgowy – 1 osoba – $\frac{3}{4}$ etatu; księgowy – 1 osoba – cały etat; psycholog – 2 osoby – 1 x cały etat i 1 x $\frac{3}{4}$ etatu; terapeuci – 8 osób – 8 x cały etat);

- na 31 grudnia 2018 r. -: 15 osób (Kierownik ŚDS – 1 osoba – cały etat; główny księgowy – 1 osoba – $\frac{3}{4}$ etatu; pomoc administracyjna – 1 osoba – cały etat; psycholog – 3 osoby – 1 x cały etat i 2 x $\frac{3}{4}$ etatu; pedagog – 1 osoba – cały etat; starszy terapeuta – 1 osoba – cały etat; terapeuci – 4 osoby – 3 x cały etat i 1 x $\frac{3}{4}$ etatu; pielęgniarka – 1 osoba – cały etat; pracownik gospodarczy – 2 osoby – 1 x $\frac{1}{2}$ etatu i 1 x $\frac{3}{4}$ etatu).

Liczba etatów pracowników zespołu wspierająco-aktywizującego na koniec lat 2016-2018 wyniosła odpowiednio: 11, 23; 11, 27 i 10,88. Liczba uczestników ŚDS według typów domu na koniec lat 2016-2018 przedstawiała się następująco:

- Typ A – odpowiednio: 18, 15, 13;
- Typ B – odpowiednio: 25, 30, 30;
- Typ C – odpowiednio: 17, 15, 15.

Tym samym wskaźnik zatrudnienia pracowników zespołu wspierająco-aktywizującego był zgodny z określonym w §12 ust. 1 *rozporządzenia ws. ŚDS*.

Średnie miesięczne wynagrodzenie brutto pracowników zespołu wspierająco-aktywizującego placówki wyniosło: 3 158,39 zł w 2016 r., 3 554,38 zł w 2017 r. i 3 609,89 zł w 2018 r.

Kwalifikacje Kierownika ŚDS oraz pracowników zatrudnionych w Placówce były zgodne z wymogami określonymi w § 9-11 *Rozporządzenia ws. śds*.

W badanym okresie Kierownik ŚDS, stosownie do wymogu § 23 *Rozporządzenia ws. śds*, organizował co najmniej raz na sześć miesięcy szkolenia dla pracowników Placówki²⁵. Jak podała Kierownik Placówki: *Szkolenia w jednostce przeprowadzane są co pół roku, zgodnie z §23 rozporządzenia ministra pracy i polityki społecznej w sprawie środowiskowych domów samopomocy. Temat szkolenia dobierany jest każdorazowo według potrzeb zgłaszanych przez pracowników ŚDS. W każdy poniedziałek o godz. 7.30 odbywa się zebranie całego zespołu wspierająco –*

²⁵ 11 kwietnia 2016 r. – „Jak efektywnie pracować z osobami niepełnosprawnymi intelektualnie”; 25 października 2016 r. – „Agresja a przymus bezpośredni”; 21 kwietnia 2017 r. – „Granice w pracy z osobami z zaburzeniami psychicznymi”; 20 października 2017 r. – „Agresja i autoagresja – metody i zasady postępowania z agresywnym podopiecznym”; 11 kwietnia 2018 r. – „Seksualność osób chorych psychicznie lub z deficytami intelektu”; 10 października 2018 r. – „Efektywna komunikacja nakierowana na współpracę i osiągnięcie zespołowych celów”.

aktywizującego. Na zebraniu poruszane są sprawy funkcjonowania domu oraz prowadzonej terapii. Podczas tych zebrań zgłaszane są m. in. sugestie w sprawie szkoleń. Jest to spowodowane codzienną pracą i dostosowaniem metod pracy do osób aktualnie uczęszczających na terapię lub tematami, o jakie warto rozszerzyć posiadaną wiedzę. Po wysłuchaniu wszystkich uwag, kierownik podejmuje decyzję o temacie szkolenia. Z w/w zebrań nie sporządza się protokołów oraz notatek.

W Placówce nie zatrudniano lekarzy psychiatrów i neurologów, ponieważ, jak podała Kierownik ŚDS: uczestnicy regularnie korzystają z wizyt lekarskich we własnym zakresie. Stan zdrowia uczestników jest na bieżąco monitorowany przez Zespół Wspierająco-Aktywizujący. W razie pogorszenia stanu zdrowia przeprowadzana jest z uczestnikiem rozmowa o konieczności odbycia wizyty u lekarza w przyspieszonym terminie w celu modyfikacji leczenia. W przypadkach, w których stan zdrowia uczestnika tego wymaga, terapeuta dzwoni do lekarza prowadzącego danego uczestnika i umawia wizytę, a w razie potrzeby jedzie na wizytę wraz z uczestnikiem (pomaga w dojeździe, uczestniczy w rozmowie z lekarzem, pomaga w powrocie do placówki). Jeśli jest taka konieczność, to informowany jest również opiekun uczestnika. Ponadto, w sytuacjach, które tego wymagają, śds kontaktuje się samodzielnie z lekarzem prowadzącym uczestnika.

Zadania wykonywane przez pracowników ŚDS nie były poddane superwizji, o której mowa w art. 121a ustawy z dnia 12 marca 2004 r. o pomocy społecznej²⁶, jak i superwizorów działających w ramach procedur psychoterapeutycznych. Jak podała Kierownik Placówki: W Środowiskowym Domu Samopomocy „Salve” nie ma osób zatrudnionych na stanowisku pracownika socjalnego, więc nie korzystaliśmy z pomocy superwizorów o których mowa w art. 121a ustawy. Zadania wykonywane przez zespół terapeutyczny nie były poddawane superwizji w ramach procedur psychoterapeutycznych.

(akta kontroli str. 500, 505-506, 508-521, 529, 533, 870, 872-873, 955-957, 961-968)

d) W latach 2016-2019 do Placówki przyjętych zostało 49 osób, z tego 11 w 2016 r., 22 w 2017 r. i 16 w 2018 r. Do szczegółowego badania zakresu usług realizowanych dla podopiecznych ŚDS wybrano 21 osób, tj. po siedem z każdego roku. Przeprowadzone badanie wykazało, że:

- Spośród 21 podopiecznych, indywidualny plan postępowania wspierająco-aktywizującego opracowano dla 14 z nich. W pozostałych siedmiu przypadkach nie opracowano ww. planów ze względu na częstą lub stałą nieobecność wywołaną stanem zdrowia podopiecznych²⁷ bądź unikaniem udziału w terapii²⁸ oraz ze względu na fakt, iż nie upłynął termin opracowania planu²⁹. Plany te obejmowały każdorazowo cel główny, cele szczegółowe, formy wsparcia w ramach danego celu oraz częstotliwość, z jaką miały być realizowane określone formy wsparcia.

- W skład zespołu wspierająco-aktywizującego opracowującego ww. plany wchodził każdorazowo Kierownik ŚDS oraz aktualnie zatrudnieni pracownicy świadczący

²⁶ Dz. U. z 2018 r., poz. 1508, ze zm.

²⁷ Pięciu podopiecznych.

²⁸ Jeden podopieczny

²⁹ Jeden podopieczny.

usługi w *Placówce*. W skład zespołu nie wchodził lekarze. *Placówka* nie zatrudniała lekarzy. Podopieczni korzystali z opieki lekarskiej we własnym zakresie. Zespół zbierał się z częstotliwością wskazaną w § 13 ust. 2 *Rozporządzenia ws. śds*, tj. co najmniej raz na sześć miesięcy.

- Podopieczni *ŚDS* korzystali m.in. z treningu kulinarnego, treningu porządkowego, treningu funkcji poznawczych, treningu umiejętności społecznych, treningu higienicznego, treningu radzenia sobie ze stresem i emocjami, treningu umiejętności spędzania czasu wolnego, treningu administracyjnego i budżetowego, grupy wsparcia, rozmów psychologicznych, zajęć edukacyjnych, zajęć z pielęgnacji i wizażu, arteterapii, zajęć plastycznych, komputerowych, muzycznych i sportowych (w tym udział w olimpiadach specjalnych). Zakres ten odpowiadał zaleceniom indywidualnego planu postępowania wspierająco-aktywizującego, a także obejmował zajęcia dodatkowe. Każdorazowo zapewniona była dostępność zajęć zarówno indywidualnych, jak i zespołowych.

- *Placówka* nie prowadziła działalności całodobowej.

- 19 z poddanych badaniu 21 podopiecznych umożliwiono codzienne spożycie gorącego posiłku, zgodnie z § 15 *rozporządzenia ws. ŚDS*. W pozostałych dwóch przypadkach osoby w ogóle nie pojawiły się w *Placówce* ze względu na stan zdrowia.

- *Placówka* nie zapewniała podopiecznym usług transportowych. Podopieczni i ich opiekunowie nie zgłaszali potrzeb w tym zakresie.

- Dla każdego z poddanych badaniu podopiecznych prowadzono dokumentację indywidualną w zakresie wymaganym § 24 ust. 2 *Rozporządzenia ws. śds*.

- Każdy z ww. podopiecznych był ujęty w dokumentacji zbiorczej prowadzonej przez *Placówkę*. Przy czym sześcioro podopiecznych jedynie w zakresie danych osobowych związanych z przyjęciem do *ŚDS*. Ze względu na częstą lub stałą nieobecność nie opracowano dla nich indywidualnych planów wspierająco-aktywizujących. Zakres dokumentacji zbiorczej odpowiadał wymogom § 24 ust. 3-6 *Rozporządzenia ws. śds*.

(akta kontroli str. 1046-1131)

W celu pełniejszego rozeznania na temat oceny poziomu świadczonych usług i prowadzonych zajęć w *ŚDS* skierowano ankiety do 27 opiekunów podopiecznych *Placówki*³⁰. Do dnia zakończenia kontroli³¹ udzielono 12 odpowiedzi.

- Na pytanie *Proszę ocenić, w jakim stopniu usługi świadczone przez środowiskowy dom samopomocy oraz prowadzone zajęcia dostosowane są do potrzeb osoby, której jesteście opiekunem* pięć osób odpowiedziało – *bardzo dobrze dostosowane*, dwie osoby – *dobrze dostosowane*, trzy osoby – *raczej dostosowane* i dwie osoby – *słabo dostosowane*.

³⁰ Na dzień 18 stycznia 2019 r. w *Placówce* przebywało 55 osób, z których 26 nie posiadało opiekuna. Pozostałych 29 podopiecznych posiadało łącznie 27 opiekunów (w tym trzech prawnych) – w dwóch przypadkach jeden opiekun przypadał na dwie osoby.

³¹ Tj. 20 lutego 2019 r.

- Na pytanie *Jak, w Państwa ocenie, usługi świadczone przez śds przyczyniają się do wzrostu umiejętności społecznych uczestnika śds?* cztery osoby odpowiedziały – *bardzo dobrze rozwijają te umiejętności*, cztery osoby – *dobrze rozwijają te umiejętności*, dwie osoby – *umiarkowanie rozwijają te umiejętności* i dwie osoby – *słabo rozwijają te umiejętności*.

- Na pytanie *Czy zakres usług świadczonych przez śds należałoby, w Państwa ocenie, rozbudować?* sześć osób odpowiedziało – *tak*, a sześć osób – *nie*. Wśród usług, o które powinna być wzbogacona oferta ŚDS wskazano: ćwiczenia integracyjne, więcej zajęć podstawowych typu liczenie, czytanie, pisanie, długotrwałą indywidualną terapię psychoterapeutyczną, zwrócenie większej uwagi na zachowanie osób współuczestniczących w zajęciach (samowola), dowóz uczestników na zajęcia, oferta muzyczna, taneczna, sportowa.

- Na pytanie *Jak ocenilibyście Państwo bazę materialną ośrodka oraz jego wyposażenie?* trzy osoby odpowiedziały – *bardzo dobrze*, pięć osób – *dobrze*, dwie osoby – *zadowolająco* i dwie osoby – *słabo*. Najczęściej wskazywane rzeczy/urządzenia, w które należałoby doposażyć ośrodek to: kuchnia, gdzie obiady byłyby gotowane na miejscu, sprzęt sportowy i muzyczny, środek transportu do przewozu uczestników ŚDS na zajęcia poza ośrodkiem.

- Na pytanie *Czy w Państwa ocenie występują jakiegokolwiek mankamenty (niedogodności) w funkcjonowaniu śds, a których wyeliminowanie przyczyniłoby się do poprawy jakości świadczonych przez śds usług?* cztery osoby odpowiedziały – *tak*, a osiem osób - *nie*. Wśród mankamentów (niedogodności) w funkcjonowaniu ŚDS wskazano: słabą współpracę psychologów i terapeutów z osobami niepełnosprawnymi, problemy z zaparkowaniem obok *Placówki*, nieatrakcyjność prowadzonych zajęć.

- Na pytanie *Jak oceniacie Państwo współpracę z pracownikami domu w celu zapewnienia integracji społecznej uczestników śds?* sześć osób odpowiedziało – *bardzo dobrze*, trzy osoby – *dobrze*, jedna osoba – *zadowolająco* i dwie osoby – *źle (niewystarczająco)*.

(akta kontroli str. 1136-1139)

W kontrolowanym okresie w *Placówce* przeprowadzonych zostało łącznie 14 kontroli zewnętrznych, z tego:

- Cztery kontrole w 2016 r.: **Dwie kontrole Państwowego Powiatowego Inspektora Sanitarnego w Sosnowcu** (jedna w zakresie oceny stanu sanitarnego obiektu i przestrzegania zakazu palenia tytoniu – 19 lipca 2016 r., druga w zakresie oceny stanu sanitarnego obiektu – 3 listopada 2016 r.), **jedna kontrola Sądu Rejonowego w Sosnowcu** obejmująca: dokumentację stanowiącą podstawę przyjęcia do placówki i przebywania w niej osób z zaburzeniami psychicznymi, prawidłowość prowadzenia dokumentacji medycznej dotyczącej zastosowania przymusu bezpośredniego oraz stosowania świadczeń zdrowotnych stwarzających podwyższone ryzyko dla osób z zaburzeniami psychicznymi, badanie współdziałania placówki z rodzinami i opiekunami osób z zaburzeniami psychicznymi, badanie prawidłowości i terminowości załatwienia skarg i wniosków osób z zaburzeniami psychicznymi

przebywających w placówce, kontakt bezpośredni z przebywającymi w placówce osobami z zaburzeniami psychicznymi – 22 listopada 2016 r., **jedna kontrola Śląskiego Urzędu Wojewódzkiego w Katowicach – Wydział Polityki Społecznej** – Kontrola kompleksowa dotycząca określenia i oceny poziomu usług świadczonych przez ŚDS oraz zgodności zatrudnienia pracowników z wymaganymi kwalifikacjami – 6-12 grudnia 2016 r.

- Pięć kontroli w 2017: **Dwie kontrole Urzędu Miasta w Sosnowcu – Wydział Audytu Wewnętrznego i Kontroli** (Kontrola problemowa – 16-19, 23-25 stycznia 2017 r., 30 stycznia – 1 lutego oraz 3 lutego 2017 r. i kontrola doraźna dot. ochrony zasobów i majątku w jednostce – 19-24 kwietnia 2017 r.), **dwie kontrole Państwowego Powiatowego Inspektora Sanitarnego w Sosnowcu** (jedna w zakresie oceny bieżącego stanu sanitarnego i przestrzegania zakazu palenia tytoniu – 21 czerwca 2017 r., druga w zakresie oceny stanu sanitarnego zakładu żywienia zbiorowego – 12 grudnia 2017 r.), **jedna Kontrola Sądu Rejonowego w Sosnowcu** obejmująca: dokumentację stanowiącą podstawę przyjęcia do placówki i przebywania w niej osób z zaburzeniami psychicznymi, prawidłowość prowadzenia dokumentacji medycznej dotyczącej zastosowania przymusu bezpośredniego oraz stosowania świadczeń zdrowotnych stwarzających podwyższone ryzyko dla osób z zaburzeniami psychicznymi, badanie współdziałania placówki z rodzinami i opiekunami osób z zaburzeniami psychicznymi, badanie prawidłowości i terminowości załatwienia skarg i wniosków osób z zaburzeniami psychicznymi przebywających w placówce, kontakt bezpośredni z przebywającymi w placówce osobami z zaburzeniami psychicznymi – 27 listopada 2017 r.

- Pięć kontroli w 2018³² r.: **Jedna kontrola Urzędu Miasta w Sosnowcu – Wydział Audytu Wewnętrznego i Kontroli** (Kontrola sprawdzająca realizację zaleceń pokontrolnych z kontroli przeprowadzonej w dniach 16-19, 23-25 stycznia 2017 r., 30 stycznia – 1 lutego i 3 lutego 2017 r. oraz kontroli przeprowadzonej w dniach 19-24 kwietnia 2017 r. – 15-16 marca 2018 r.), **trzy kontrole Państwowego Powiatowego Inspektora Sanitarnego w Sosnowcu** (jedna w zakresie oceny bieżącego stanu sanitarnego obiektu i przestrzegania zakazu palenia tytoniu – 30 sierpnia 2018 r., druga - Ocena wykonania obowiązków nałożonych decyzją *PPIS* – 5 grudnia 2018 r. *doyczyła. nieprawidłowości stwierdzonych w wyniku kontroli z dnia 30 sierpnia 2018 r.*, trzecia – w zakresie oceny stanu sanitarnego zakładu żywienia zbiorowego – 7 grudnia 2018 r.), **jedna Kontrola Sądu Rejonowego w Sosnowcu** obejmująca: dokumentację stanowiącą podstawę przyjęcia do placówki i przebywania w niej osób z zaburzeniami psychicznymi, prawidłowość prowadzenia dokumentacji medycznej dotyczącej zastosowania przymusu bezpośredniego oraz stosowania świadczeń zdrowotnych stwarzających podwyższone ryzyko dla osób z zaburzeniami psychicznymi, badanie współdziałania placówki z rodzinami i opiekunami osób z zaburzeniami psychicznymi, badanie prawidłowości i terminowości załatwienia

skarg i wniosków osób z zaburzeniami psychicznymi przebywających w placówce, kontakt bezpośredni z przebywającymi w placówce osobami z zaburzeniami psychicznymi – 23 listopada 2018 r.

(akta kontroli str.238-450)

W wyniku czterech z ww. kontroli stwierdzono nieprawidłowości:

- **Kontrola Śląskiego Urzędu Wojewódzkiego w Katowicach – Wydział Polityki Społecznej** – Kontrola kompleksowa dotycząca określenia i oceny poziomu usług świadczonych przez ŚDS oraz zgodności zatrudnienia pracowników z wymaganymi kwalifikacjami – 6-12 grudnia 2016 r.;

- **Kontrola Urzędu Miasta w Sosnowcu – Wydział Audytu Wewnętrznego i Kontroli** - Kontrola problemowa – 16-19, 23-25 stycznia 2017 r., 30 stycznia – 1 lutego oraz 3 lutego 2017 r.;

- **Kontrola Urzędu Miasta w Sosnowcu – Wydział Audytu Wewnętrznego i Kontroli** – kontrola doraźna dot. ochrony zasobów i majątku w jednostce – 19-24 kwietnia 2017 r.;

- **Kontrola Państwowego Powiatowego Inspektora Sanitarnego w Sosnowcu** – „Ocena bieżącego stanu sanitarnego obiektu i przestrzegania zakazu palenia tytoniu” – 30 sierpnia 2018 r.

W związku z kontrolą kompleksową Śląskiego Urzędu Wojewódzkiego stwierdzono m.in.: niezgodność schematu organizacyjnego ŚDS z zapisami Regulaminu Organizacyjnego, ujęcie w programach działalności Placówki asystenta osoby niepełnosprawnej, który faktycznie nie był zatrudniony, niewystarczający staż pracy Kierownika Placówki, nieposiadanie wystarczających kwalifikacji oraz doświadczenia zawodowego przez kilkoro pracowników oraz wolontariuszkę, niekompletność ewidencji uczestników oraz wpisów w dziennikach zajęć. W związku ze stwierdzonymi nieprawidłowościami sformułowano 10 zaleceń pokontrolnych, które zostały zrealizowane przez Placówkę.

(akta kontroli str. 238-242, 258-402, 418-433, 438-441, 1140-1219)

e) Placówka terminowo³³ przekazywała do jednostki prowadzącej oraz Śląskiego Urzędu Wojewódzkiego roczne sprawozdania z działalności za lata 2016³⁴, 2017³⁵ i 2018³⁶. Sprawozdania były rzetelnie sporządzone i zawierały dane określone w § 25 Rozporządzenia ws. śds.

(akta kontroli str. 451-499)

f) W badanym okresie ŚDS współpracował z MOPS. Współpraca opierała się na wymianie informacji z pracownikami socjalnymi Ośrodka. Dotyczyły one m.in. funkcjonowania uczestnika, stanu zdrowia, frekwencji, sytuacji w rodzinie, realizacji IPPW-A. Podjęto także współpracę z Miejskim Zespołem Interdyscyplinarnym ds. Przeciwdziałania Przemocy w Rodzinie, ze względu na zgłoszoną przez

³³ Tj. do dnia 15 lutego po okresie sprawozdawczym.

³⁴ Śląski Urząd Wojewódzki – 2 lutego 2017 r., Urząd Miasta Sosnowca – 3 lutego 2017 r.

³⁵ Śląski Urząd Wojewódzki – 25 stycznia 2018 r., Urząd Miasta Sosnowca – 26 stycznia 2018 r.

³⁶ Śląski Urząd Wojewódzki – 28 stycznia 2019 r., Urząd Miasta Sosnowca – 30 stycznia 2019 r.

uczestników trudną sytuację w rodzinie. Dzięki współpracy, w zależności od potrzeb, możliwe było rozwiązywanie trudności pojawiających się w terapii, wzmacnianie motywacji uczestników do uczęszczania do ŚDS oraz monitorowanie sytuacji rodzin.

W ww. okresie *Placówka* podejmowała także współpracę z podmiotami systemu opieki zdrowotnej, tj. z poradniami zdrowia psychicznego oraz lekarzami psychiatrami. Współpraca opierała się na konsultowaniu stanu zdrowia uczestników, jeśli w indywidualnych przypadkach zaistniała taka potrzeba. Dzięki temu możliwe było dostosowanie farmakoterapii do aktualnych potrzeb (w tym modyfikacji leczenia w przypadku nasilenia objawów) oraz opracowanie planu terapii w ŚDS.

W ramach aktywizacji zawodowej, ŚDS systematycznie współpracował z Młodzieżowym Centrum Kariery OHP w Sosnowcu, a także z Mobilnym Centrum Informacji Zawodowej z Dąbrowy Górniczej. Na zajęcia z poszukiwania pracy zapraszany był cyklicznie doradca zawodowy, który motywował uczestników do podjęcia zatrudnienia. *Placówka* regularnie korzystała z ofert pracy zamieszczonych na stronach internetowych Powiatowych Urzędów Pracy w Sosnowcu, Będzinie oraz Katowicach. W ostatnich latach zorganizowane zostały zajęcia w formie prezentacji w Powiatowym Urzędzie Pracy w Sosnowcu. Współpracowała również z Zakładem Ubezpieczeń Społecznych w Sosnowcu (udział przedstawicieli ŚDS w zorganizowanych przez ZUS „Dni Otwartych w ZUS dla Osób Niepełnosprawnych”). ŚDS utrzymywał także kontakt z Zakładami Pracy Chronionej oraz zapewniał swoim podopiecznym udział w wyjazdach na targi pracy, giełdy pracy oraz kiermasze, organizowane w Sosnowcu oraz innych miejscowościach.

W ramach integracji społecznej swoich uczestników, *Placówka* aktywnie współpracowała ze Stowarzyszeniem Olimpiady Specjalne Polska, którego główną działalnością było organizowanie treningów i zawodów sportowych dla osób z niepełnosprawnością intelektualną. W programie brali udział uczestnicy Domu Typu B. W celu rozwoju zainteresowań artystycznych podopiecznych, ŚDS współpracował z licznymi stowarzyszeniami, Galerią Szyb Wilson i innymi podmiotami, oraz zapewniał udział swoich podopiecznych w wystawach, warsztatach plastycznych, konkursach poetycko-literackich i teatralnych.

(akta kontroli str. 452, 469-470, 472, 485-486, 488, 499, 500-501, 523-527)

Stwierdzone
nieprawidłowości

W działalności kontrolowanej jednostki, w przedstawionym wyżej zakresie nie stwierdzono nieprawidłowości

OCENA CZĄSTKOWA

Placówka posiadała podstawowe dokumenty określające jej funkcjonowanie, z których to regulamin organizacyjny, program działalności domu i plan pracy na każdy rok zostały uzgodnione z *Wojewodą* i zatwierdzone przez jednostkę prowadzącą. W budynku przeprowadzono wymagane przepisami *Prawa budowlanego* kontrole okresowe, a fakt ich przeprowadzenia dokumentowano w książce obiektu. Wskaźnik zatrudnienia, kwalifikacje pracowników oraz częstotliwość organizowania szkoleń dla pracowników były zgodne z wymogami *Rozporządzenia ws. ŚDS*, tak jak usługi świadczone przez jednostkę dla uczestników. *Placówka* składała roczne sprawozdania w wyznaczonym terminie

oraz aktywnie współpracowała w zakresie integracji społecznej podopiecznych z ośrodkami pomocy społecznej, podmiotami systemu opieki zdrowotnej, OHP, organizacjami pozarządowymi, ośrodkami kultury i organizacjami kulturalno – rozrywkowymi, a także placówkami oświatowymi.

IV. Uwagi i wnioski

W związku z nie stwierdzeniem nieprawidłowości Najwyższa Izba Kontroli nie formułuje uwag ani wniosków.

V. Pozostałe informacje i pouczenia

Wystąpienie pokontrolne zostało sporządzone w dwóch egzemplarzach; jeden dla kierownika jednostki kontrolowanej, drugi do akt kontroli.

Prawo zgłoszenia
zastrzeżeń

Zgodnie z art. 54 ustawy o NIK kierownikowi jednostki kontrolowanej przysługuje prawo zgłoszenia na piśmie umotywowanych zastrzeżeń do wystąpienia pokontrolnego, w terminie 21 dni od dnia jego przekazania. Zastrzeżenia zgłasza się do dyrektora Delegatury NIK w Katowicach. Prawo zgłaszania zastrzeżeń, zgodnie z art. 61b ust. 2 ustawy o NIK, nie przysługuje do wystąpienia pokontrolnego zmienionego zgodnie z treścią uchwały w sprawie zastrzeżeń.

Katowice, dnia 17 kwietnia 2019 r.

Kontroler
Michał Nowak
Starszy inspektor k.p.

Najwyższa Izba Kontroli
Delegatura w Katowicach

.....